

Slægten Thysen

Af Arne May - Uddrag fra:
Hans S. Thysen, ”Slægten Thysen. En sønderjysk Gaard- og slægtshistorie”. 1946. Side 76-97.

Simon Hansen Thysen (1892-1937).

I Aarhundreder har det været Skik i denne Slægt, at den ældste Søn paa Gaarden, Slægtsgaarden, i Aaved blev Bonde og senere overtog Faderens Gaard. Det blev saa Kam, der kom til at fore Slægten videre paa Gaarden. Denne ældgamle Skik blev brudt for første Gang, da Hans Thysen og Brigitha Holms ældste Søn, Simon Thysen ikke vilde være Landmand.

Helt fra Barndommen havde han vist Ulyst til Bondens Gerning; han gik ikke op i Bedriften paa den Maade, som den fødte Bonde gør det helt fra Barnealderen. Derimod viste Simon Thysen snart Interesse for at læse, og da han blev lidt ældre, læste han meget i sin Fritid. Faderen, Hans Thysen, syntes ikke ret om det, og han vilde helst, at Sønnen skulde blive Bonde, saaledes som Forfædrene havde været det i umindelige Tider. Og der var heller ikke Lejlighed til bedre Skolegang. Det var ikke almindeligt, at Børn fra Landet fik anden Undervisning end den i Landsbyskolen. Det var jo tyske Lærere der var i Birkelev, hvor Simon Thysen fik sin Skolegang, og de var ofte dygtige nok, men de havde helt op til Hundrede Børn at undervise, saa der kunde ikke blive Tid til at tage sig noget af hver enkelt Elev, naar en Lærer skulde undervise saa mange. - Imidlertid blev Simon Thysen ved sit; han vilde bort fra Landbruget, og en Tid talte han om, at han vilde være Lærer. „Saa bliver du jo Tysk”, indvendte hans Far. Det mente Simon Thysen saa afgjort ikke, men han har dog senere villet indrømme, at der havde været stor Fare for det, da den tyske Seminarieuddannelse var saa ensrettende og propagandistisk, at selv gode Danskere tilsidst kunde gaa hen op paa den Opfattelse, at Tyskland og det Tyske maaske var det eneste rigtige. - I Skolen havde Simon Thysen som sit første Fremmedsprog lært Tysk, og siden gav han sig til paa egen Haand at lære noget Engelsk. Han havde ingen Hjælp til det ud over Bøgerne, men han gjorde alligevel gode Fremskridt i Sproget, og senere har han ogsaa vist, at han var noget af et Sproggeni, idet han med Lethed tilegnede sig fremmede Sprog.

Efter Konfirmationen var Simon Thysen hjemme de første Aar, men han talte stadigvæk om, at han ikke havde Lyst til Landbruget. I sin Fritid læste han meget, men det hele var jo ikke rigtig tilfredsstillende for ham. Saa kom han 17 Aar gammel paa Ryslinge Højskole, hvor han var en Vinter. Men derefter vilde han bort fra Landbruget, og han besluttede sig da til at søge Uddannelse som Journalist. Sammen med Faderen var han ude paa Visby Hedegaard, hvor Redaktør Nicolai Svendsen fra ”Dannevirke” opholdt sig, og denne lovede at antage ham ved sit Blad. Simon Thysen var sig stærkt nationalt bevidst, og selv om han var klar over, at det ikke var saa let en Sag at være dansk Pressemand i et tysk Omraade, lod han sig ikke afskrække af det. Om Simon Thysens Bladvirksomhed har Nicolai Svendsen selv skrevet i en Nekrolog, som jeg senere vil citere. Det var 1910, han kom til ”Dannevirke” i Haderslev.

Efter at have været godt et Aar i Haderslev besluttede Simon Thysen at tage en Vinter paa Askov Højskole, hvor han saa var i Vinteren 1911-12. Opholdet her blev af Betydning for ham, og han var der sammen med Mænd som Forfatteren Salomon Frifelt, senere Højskoleforstander Kristen Nørgaard og senere Bibliotekar Jacob Petersen. Da jeg skulde til at skrive om Simon Thysen, fik jeg Lyst til at bede dem om at fortælle om ham, saaledes som de mindedes ham fra deres Højskoletid.

Slægten Thysen

Salomon Frifelt skriver saaledes:

Direkte har jeg ikke haft nogen Forbindelse med Simon Thysen. Han var den Gang 1ste Aars og jeg 2det Aars Elev; vi var saaledes ikke paa Hold sammen i noget Fag.

Og dog - naar jeg nu sidder og tænker tilbage paa Kammeraterne fra den Gang og prøver at mindes deres Ansigter og at skille dem ud fra hinanden, da er Simon Thysen mærkeligt nok een af dem, uden for min snævre Kreds, jeg bedst mindes. - Hvorfor? - Ja, jeg kan egentlig ikke angi nogen Grund. Det er afgjort ikke, fordi Simon Thysen i nogen Retning var fremtrædende. Jeg mindes aldrig, jeg har hørt ham deltage i vore Diskussionsmøder, Underholdning o. 1. Stilfærdig og beskeden - lidt duknakket forekommer det mig - færdedes han mellem Kammeraterne. Og naar jeg endda trods de 33 Aar siden den Gang indbilder mig at ha et Indtryk eller Minde om hans Ansigt og Væremaade, da maa det jo skyldes noget andet, noget, jeg ikke i Dag er i Stand til at definere. - Har der alligevel trods det stilfærdige og tilbageholdne i hans Optræden været noget særpræget eller personligt, der har fanget min Opmærksomhed, saaledes at jeg endnu i Dag mener at kunne mindes hans godlidende Ansigt. - Jeg kan ikke sige, hvordan eller hvorfor, men Simon Thysen er een af de faa fra den Gang, jeg endnu mindes uden at ha noget særligt at knytte Mindet til. -

Da jeg siden hørte om S. T.s ret ejendommelige Skæbne, tænkte jeg: Hvem tænkte sig vel den Gang paa Askov, at denne stilfærdige nærmest undselige Mand paa saa mærkelig en Maade skulde komme frem i forreste Linje ude i det fremmede.

Forstander Kristen Nørgaard skriver om Simon Thysen:

Jeg husker ham som en god, ikke særlig fremtrædende Kammerat, men dog som en Mand, der ikke lagde Skjul paa sine Meninger, og som man ikke kunde undgaa at lægge Mærke til. Han

var et ivrigt Medlem af vore fælles Bibelkreds, og han tænkte, saa vidt jeg husker, paa at blive Præst her i S. Jyll. I alle Til fælde levede han stærkt med saavel i det folkelige som i det

kristelige paa Askov.

Bibliotekar Jacob Petersen:

Simon Thysen var ikke nogen fremtrædende Mand som ung. Han var i Grunden slet ikke Journalist, han var langt mere en søgende Sjæl. Noget hvileløs, da det var svært for ham at finde

ud af, hvad han egentlig skulde eller vilde være. Jeg har aldrig hørt ham fremsætte Meninger, og naar han en enkelt Gang gjorde det, saa var de alt andet end skarpe. Men han var en god

Kammerat, og skal jeg sige noget, saa er det nærmest hans tro faste Sind, der har fæstnet sig i min Bevidsthed. Om hans Evner har jeg saa at sige ikke bevaret noget Indtryk; han var vistnok

noget af et Sprogtalent. Jeg har aldrig hørt ham tale eller sige noget, naar der var „Brand" i den paa Askov. Her synes han at have været meget tilbageholdende, hvad der var et Særkende

hos ham, saaledes som det staar i min Erindring. -

Slægten Thysen

Jacob Petersen rammer uden Tvivl Simon Thysens Karakteristik meget nær, naar han taler om ham som en søgende Sjæl. Helt fra Barneaarene har der været noget søgende over ham, fordi han ikke vidste, hvad han skulde slaa ind paa.

Simon Thysen talte en Tid lang om at rejse til Amerika, og Udlængslen blev nok især stærk, medens han var paa Askov. Det var nu hans faste Beslutning at rejse derover, men han bestemte sig til først at rejse til Skotland; han vilde derover for ret at lære Sproget. I længere Tid havde han arbejdet selvstændigt med det, men nu ønskede han at sætte sig bedre ind i Sproget, og han vilde imens tage Plads paa en Gaard for at tjene Penge til sit Ophold og Rejsen derover. - Jeg vil lige anføre et Brev til Hjemmet; deri skildrer han sine Planer, saaledes som de senere blev udført.

Askov Højskole, 31. Marts 1912.

Kære Forældre og Søkende!

Først siger jeg Tak for Pengene! Vedfølgende Brev forklarer sig selv. Jeg skrev til dem i Haderslev, at da det stadig var min Beslutning at rejse til Amerika, ansaa jeg det for rimeligt og heldigt at rejse til Skotland. Det er altsaa min Mening at rejse en af de første Majdage, jeg skal jo forhøre mig i Esbjerg. Det kan være, jeg kommer til at sejle til Newcastle i Stedet for til Edinburgh. Jeg vil sørge for at faa Arbejde hos Bønderne og iøvrigt læse saa meget som muligt. Svendsen, som har været derovre, siger, at man ved Roerensning let kan tjene 20 Shillings (20 Mark) om Ugen foruden Kosten. Saa faar jeg jo Midler til at se mig om, samtidig med, at jeg sætter mig ind i meget.

Jeg kommer ikke hjem i Paasken; jeg har jo været hos jer fornylig og iøvrigt rejst noget, saa jeg vil hellere læse i de fem Fridage. Peter Møllers*) rejser jo nu snart, hils dem og sig, at jeg venter at se dem om nogle Aar i Kalifornien og bed dem hilse vore Slægtninge fra mig.

Til Skotland skal jeg have saa lidt Tøj med som muligt. Jeg ved ikke, om Moder har nok uden noget af det, jeg har her; det skal være i ren Tilstand, naar jeg kommer hjem, thi jeg ønsker at tiltræde Rejsen straks. Her sluttes der den 27. April, saa jeg kommer den 28. Da jeg ikke faar Plads derovre, maa jeg have 5 Pund Sterling (100 Mark) for at komme i Land. Imidlertid kan jeg jo hjemsende nogle af dem.

Nu vil jeg saa slutte med at ønske jer alle en glædelig Paaskefest og sender jer en kærlig Hilsen.

Eders Simon.

*) Peter M. Møller se S. 73.

Og saa rejste han da til Skotland i Begyndelsen af Maj 1912 og fik der Plads hos Bønderne. Han var flere Steder, og det kneb vel noget for disse Bønder at forstaa ham; alligevel synes han at være kommet godt ud af det med dem, da han gerne har faaet en anbefaling med efter endt Tjenestetid. En af disse lyder oversat fra Engelsk saaledes:

Hr. Simon Thysen fra Danmark har været hos mig, siden han ankom til Skotland, og jeg har fundet, at han er en højst respektabel ung Mand. Jeg kan med Tillid anbefale ham til en hvilkensomhelst Stilling i Samfundet, han ønsker at træde ind i.

Deres hengivne Hugh Armstrong Newhouse Farm, Dumfriesshire.

Simon Thysen opholdt sig saa en Tid i Skotland, men det varede ikke saa længe, inden han kom hjem til Nordslesvig igen, fordi han først vilde aftjene sin Værnepligt. Hvis han rej-

Slægten Thysen

ste bort, lige før han skulde indkaldes kunde han vanskeligt vende tilbage til Nordslesvig igen. Efter Hjemkomsten blev han udtaget til preussisk Soldat, og for selv at være lidt medbestemmende og for at have en lidt begunstiget Stilling, meldte han sig frivillig til Altona. Han regnede med, at Forsyningerne var bedre der; men han kunde nu ikke komme dertil, da der var fuldt belagt. I Stedet for blev han saa udtaget til Bremen. Inden han begyndte sin Militærtjeneste var han dog en Tur i Holland sammen med Nicolai Svendsen; men Simon Thysen rejste videre og kom til London; blev der nogle Uger og kom saa til Paris. Først hen paa Eftersommeren vendte han hjem igen, og i September 1912 blev han indkaldt som Soldat. Han laa saa i Bremen hele Tiden, indtil Krigen brød ud. I Oktober 1914 vilde han have været færdig med sin Soldatertjeneste, men saa kom Verdenskrigen, og han maatte blive under Vaaben. Den 26. Juli 1914 kom Simon Thysen til Münster Lejr i en Hedeegn i den sydlige Del af Lyneburgheiden. Snart voksede Uroen dog, og han kom tilbage til Bremen igen. Men fra nu af og i den følgende Tid skrev han hjem hver eneste Dag. I Brevet fra den 29. Juli 1914 skriver han:

Kære Forældre og Søkende!

Vi fik nu Besked om, at vi endnu i Aften afrejser til Bremen. Klokken er nu 4 Eftermiddag. Vi skulde i Morgen have haft Bataillonsbesigtigelse. I ved sikkert Besked, naar I faar dette Brev; er det Krigen, da Gud være med Jer og mig, den enkelte af os kan intet udrette mod dette. Vi er forholdsvis rolige, mange synes næsten glade ved, at det gaar til Bremen. I Dag er Tjenesten her gaaet sin Gang, men man ser af Aviserne, at der er Fare paa Færde. - - -

Kærlig Hilsen Simon.

Den Uro og Spænding, som herskede i Europa i de sidste Julidage 1914, har Simon Thysen skildret i sine Breve til Forældrene, og jeg vil bringe Uddrag af disse Breve og sammen stille dem til Dagbogsform.

Bremen, 30. Juli 1914.

Vi er altsaa igen i Bremen. Det var naturligvis lidt foruroligende, da vi i Gaar Eftermiddag fik Meddelelse om, at vi skulde pakke sammen og af Sted til Bremen. Dagen i Gaar vil man sikkert sent glemme. Vi havde Tid nok til at gøre os færdige, de, der var kloge nok til det, ogsaa at spise sig sat, drikke et Glas øl o. s. v. En Gefreiter mente, idet han klinkede, at det maaske var det sidste. Sagen var den, at vi ikke vidste rigtig Besked, om der virkelig gjordes mobil. Det sagde Kaptajnen saa senere, var ikke Tilfældet. Vi havde en ganske dejlig Jernbanetur, godt et Par Timer. Münster ligger omtrent 15 km sydøst for Soltan, hvis I kan finde det. Et godt Stykke vest for Uebzen. Overalt paa Strækningen blev der iøvrigt vinket til os. Stemningen er jo oppe. Kl. 10,40 ankom vi paa Banegaarden i Bremen, hvor der var en begejstret Menneskemængde forsamlet. Pladsen, hvor vi skulde træde an og mange Steder Gaderne, var afspærrede for Folkemængden ved Politi. Militærmusikken spillede paa Banegaarden: „Deutschland, Deutschland iiber alles". Menneskemængden sang med og raabte overalt, hvor vi kom, Hurra. Foruden nævnte Sang hørtes overalt: „Heil Dir im Siegerkranz" og „Die Wacht am Rhein".

Denne Formiddag har vi ingen Tjeneste, saa i den Henseende gør Krigsfaren sig ikke særlig ubehagelig bemærkbar. Soldaterne tager sig det med Ro. De lystige Sange bliver sunget som sædvanlig tillige med patriotiske Sange. I er vel ikke særlig foruroligede, de nordslesvigske Blade smører sikkert ikke for tykt paa. Men kritisk er Stillingen naturligvis. - Med Hen

syn til Amerikarejsen kan jeg foreløbig ikke ændre min Plan. - - Den endelige Beslutning til

Slægten Thysen

Afrejsen tager jeg dog vist først, naar jeg kommer hjem, men jeg synes ikke, det kan blive andet.

Bremen, 31. Juli 1914.

Hvad tænker I vel om den øjeblikkelige Situation? Lad os tage det, som det er, ganske ædrueligt og uden at grues. Vi har lige gennem Flyveblade faaet at vide, at Rusland har befalet mobil for Hær og Flaade. Det ser altsaa ud til, at det bliver Alvor. Vi har det i Grunden godt i disse Dage, forbereder lidt og gaar ellers omkring som sædvanlig. I Gaar læste jeg Nyhederne hjemmefra. Som jeg antog, skrives der forsigtig, saa I maaske lidt forsinket faar at vide, hvor farlig Stillingen har været siden Søndag. Sandsynligvis kan vi igen i Aften gaa ud fra 7-10, men vi ved jo ikke, hvornaar det kan forbydes. Al Orlov er forbudt, tillige Øvelser uden for Kasernepladsen, hvor enkelte Komp. har været i Dag. Vi ikke. Rigsdagen er nu indkaldt, det kan ikke trække længe ud. Rusland gør nok store Forberedelser ved den østrigske og tyske Grænse, og Frankrig tager sikkert ogsaa Del, hvis Krigen udbryder. Naar det er saa vidt, faar I naturligvis ogsaa straks Besked.

Det er første Gang i mit Liv, at jeg har troet paa øjeblikkelig Fare i Nordeuropa. Men straks Søndag indsaa jeg Faren, altsaa helt kort efter at jeg sendte det første Brev fra Münster. Grunde: Østerrigs stejle Holdning, Ruslands skarpe Sprog og Frangkrigs og Tysklands faste Vedhængen til deres Allierede. I Gaar Aftes var det roligt i Bremen, men man talte om Krigen; mange mener, det er bedst for Tyskland, at det nu bryder ud.

Det bedst Haab for I Kæres Velgaaende og Gud være med os alle!

1. August 1914.

I er jo nu alle klare over Situationen. Mine Tanker er ikke mindst ved Broder Peter, som maaske allerede er borte, Vorherre være med ham som med os alle. Lad os sætte vor Lid til ham alene; uden hans Vilje er Europa vel ikke raadet i Brand.

Vi kan jo næppe fatte Rækkevidden, som denne Verdens frygteligste Krig, som det sandsynligvis vil blive, kan have. Næsten hele den civiliserede Verden med Undtagelse af Amerika. Ses vi igen, hvad Gud give, da bliver jeg vel ogsaa her hjemme. Hvad der ellers foregaar, eller hvor vi kommer hen, kan jeg ikke sige.

Den Angst for, hvad der skulde komme, Angsten for Krig og Ødelæggelse af Menneskeliv synes at have gjort sit til, at Simon Thysen allerede nu har besluttet ikke at rejse til Amerika.

Bremen, den 3. August 1914, Kl. 5,30 Eftermiddag.

Som I kære ser, er jeg foreløbig endnu i Bremen til Trods for, at de skæbnesvangre Skridt nu er gjorte. Vi har Krigen mellem de store europæiske Nationer.

Ordet: Hvorfor - vil komme frem i de fleste Menneskers Tanker i disse Dage. Ja, vi fatter det vel næppe helt nogen af os. Vi kan vel kun bede: Guds Vilje ske. Allerede Krigens Udbrud vil være et meget haardt Slag for jer i alle Henseender. I har en stor Høst, som I vil komme til at mangle Folk til at bjærge, og saa har I det store Byggeforetagende. I vil naturligvis gøre alt for at redde saa meget som muligt, men forsag ikke, om noget gaar til Grunde; der vil gaa saa meget ud over Europa denne Sommer.

Jeg havde troet, at det ikke saa let var kommen til Krig, men at Verdens største Fordærvelse vilde være kommen ved, hvad der kan sammenfattes under Nydelsessyge og Laster, netop i disse højtciviliserede Lande, men det er jo ogsaa de mindreciviliserede, slaviske Folkestammer, der ved Hjælp af Uenigheden og Nationalhadet mellem højtciviliserede Stater har hidført

Slægten Thysen

det,

der vil komme Hvad der ellers forefalder, faar I jo hurtig Besked om. Her er ogsaa Russere arresterede, som har været ved Telefonledninger. Folkemængden er ophidset, dog hersker der Orden. Vorherre være saa I kære Forældre og Søskendes Trøst og Støtte i den kommende svære Tid - -

Den 5. August 1914.

I kære forundres maaske over, at jeg endnu er her. Hvilken Stilling er vi ikke i nu? Tyskland og Østerrig, maaske ogsaa Italien i Kamp mod Rusland, Frankrig og England. - - Fra i Gaar Aftes var jeg i Kvarter i Byen; meget godt. Den stakkels Kone bragte mig denne Morgen Meddelelsen, at ogsaa England havde erklæret Krigen; det er naturligvis haardt nok. Det tyske Folk vil nok gøre alt; dets Holdning er i dette Øjeblik eksemplarisk.

Ja, kære Forældre, I veed i dette Øjeblik ikke saa meget som jeg. I Gaar samledes Rigsdagen, Kejseren gav Partiførerne Haand og bad om, at alt som havde skilt skulde være glemt.

Den 6. August 1914.

Jeg er i mit Kvarter for sidste Gang, hvor jeg har haft alt, hvad jeg kunde ønske. Kl. er nu 4 Efterm., og denne Aften rykker vi ud. Jeg ved ikke bestemt, hvor jeg kommer hen. I maa heller ikke bestemt vente Brev fra mig de nærmeste Dage, men efter Mulighed vil jeg skrive.

Det var et alvorligt Øjeblik og Skue, da hele Regimentet i Formiddags stod samlet paa Kasernepladsen foran Obersten, de udfoldede Faner foran Fronten. Obersten holdt en kort Tale og sluttede med et Leve for Kejseren. Musikken spillede „Heil Dir im Siegerkranz“. Hvis vi tabte, var det forbi med det store Tyskland, mente han. Bagefter var der Gudstjeneste og Altergang for hele Regimentet, Officererne med deres Hustruer. Kære Forældre, jeg har skrevet, hvorledes jeg beder for Fremtiden, og bliver jeg paa Slagmarken, haaber jeg, Gud vil være min Sjæl naadig og beder og haaber det bedste for alt og alle, som jeg har kær, især mine kære Forældre og Søskende. - -

I Aftes mente man at have set Flyvemaskiner; det blev for Resten ogsaa bestemt paastaaet. Der blev endog fra Kasernepladsen skudt med Maskingevær. Det benægtes dog i „Bremer Tagebl.“, at der har været noget. -

Aachen, den 7. August 1914.

Vi er her i Kvarter for denne Nat. Vi kommer ind i Belgien. Lüttich er indtagen under store Tab (fransk Liége).

Den 10. August 1914.

Vi er endnu paa denne Side Lüttich. Vi bliver her i Dag. Vi hører Kanontorden. Byen her er afbrændt. Beboerne har skudt tyske Tropper. Jeg har det ellers godt saa vidt. Men jeg har set Vederstyggeligheden. Gud naade os. - -

De følgende Dage ligger Simon Thysen stille der inden for Belgiens Grænse. Maden er god nok, og de sover i Telte. Han er foreløbig ikke i Fare, da der ligger stærke Tropper forude, og han derfor ikke er i forreste Linie.

Den 19. August 1914.

Vi var i Gaar Eftermiddags i Fægtning i en By, som hedder Hougaerde, Herren førte mig uskadt ud af Kampen. Det er en By omtrent som Skærbæk, og for vort Kompagnis Vedkommende en Kamp i Byens Gader. Noget belgisk Militær og en Del Beboere skød fra Huse. Vort Kompagni (240 Mand) havde 5 døde og 25 saarede, et Par savnes. - Vi gik saa gennem Byen og „ryddede op“. Et Sted f. Eks. hvor vi trængte ind med opplantet Bajonet, kom

Slægten Thyssen

en Mængde Kvinder og en ældre Mand os grædende i Møde i stor Angst. De greb mine Hænder o. s. v., da jeg venligt tiltalte dem paa Fransk. Noget lignende har jeg oplevet før, jeg er glad ved at kunne det bedre, end jeg havde troet. Angst havde jeg ikke, kun Spænding under Kampen. Jeg har set af belgiske Blade, at Engelske Tropper er sendt herover, men ikke hvor. Kommandørens Navn, Sir Tohn French, kender jeg nok, ligeledes den franske General Joffré.

-
Jeg er ved godt Mod i Haab om, at Herren er med mig og er mig naadig, ihvordan det end maatte gaa.

Waterloo, den 21. August 1914.

Vi er i Dag indkvarterede i et Hotel ved Mindesmærket her. — Det er i Øjeblikket næsten som i Freden.

Den 30. August 1914.

Saa vidt alt vel. Vi er nu i Frankrig. To Gange har Herren været mig naadig i Fægtninger.

Men saa i September blev Simon Thyssen taget til Fange af Franskmændene. Det kom ikke til Slag ved den Lejlighed; Franskmændene kom nærmest bag paa dem, da Simon Thyssen var ude paa Patrouille Tjeneste. Han havde nu en Fordel af at kunne det franske Sprog og blev saa sat i fransk Krigsfangenskab. Først var han i Bretagne; han kom saa til Montfort, hvor han opholdt sig en længere Tid. I Fangenskabets havde han det forholdsvis godt; Maden var ordentlig, og han forsynedes godt med Læsestof. Og saa fortsatte han med det, der altid havde været hans Yndlingsbeskæftigelse i Fritiden, han gav sig til at lære fremmede Sprog.

I Begyndelsen af Maj 1915 kom Simon Thyssen til Aurillac i Sydfrankrig, hvor han saa var til Efteraaret 1917. I Aurillac var Sønderjyderne samlet for sig selv og anbragt i en Lejr. En kort Tid var Simon Thyssen i Etampes ved Paris. Den sidste Tid af det virkelige Fangenskab tilbragte han i Aurillac. - I Fangelejren var han sammen med flere Sønderjyder, han kendte; men den, han fik stærkest Tilknytning til, var Hans Fuglsang fra Ørsted, den senere Biskop Fuglsang Damgaard. Ham kom Simon Thyssen meget sammen med, indtil han rejste til Paris. Om dette Venskab skriver Simon Thyssen til sin Søster, Kathrine Thyssen, langt senere, nemlig i et Brev den 4. November 1934.

Ja, min gode Ven, Fuglsang, blev altsaa sidste Søndag bispeviet. Det fremkalder hos mig utallige gode Minder. Jeg havde i Fangenskabets mange gode Venner. Men Fuglsang vil for mig altid blive staaende som Polarstjernen over Fangenskabets graa Himmel. — Fuglsang kom til Lejren ret senere end jeg. Vi blev hurtigt Venner. De første Dage vidste jeg ikke, om han var dansk- eller tysksindet. Hans Fætter Ivar From var tysksindet, men deltog aldrig i politiske Diskussioner, som var hyppige, dog var vi altid paa god Fod med vore tysksindede Kammerater. Fuglsang havde den Gang tysk Lærereksamen, men var gaaet over til det teologiske Studium.

Da Jørgensen og jeg kom til Paris, skiltes jeg fra Fuglsang. I den Tid havde jeg som hovedsagelig Omgangsfælle Jørgensen og Dr. jur. Eckstein fra München, en Jøde, en af Münchens mest kendte Advokater. Jeg blev altsaa lidt forvænt med Hensyn til Omgangsfæller. Jørgensen var ret god Kammerat.

Faa Dage før Hjemfarten kom Fuglsang til Paris, vi var stadig sammen, mens Jørgensen nærmest gik sin egen Vej. Da vi kom til Dunkerque, havde vi fire eller fem Dages Ventetid, inden „St. Thomas" kunde føre os hjem. Vi tre var i civil, men alligevel vilde Kommandanten ikke lade os gaa ud; vi gjorde det nu alligevel en Gang og var lige ved at vælte

Slægten Thyssen

Kommandanten paa et Fortov. Imidlertid havde jeg vist ham min Udgangstilladelse i Paris. Han fik Svaret næsten omgaaende - efter telegrafisk Forespørgsel paa Krigsministeriet i Paris, og saa kunde vi gaa ud saa meget vi vilde. De fire Dages Frihed skylder Fuglsang mit Initiativ.

Senere kom vi sammen i København.

Andet Steds taler Simon Thyssen om H. Fuglsang Damgaard som sin „værdifuldeste Omgangsven“.

I Fangelejren, hvor de sønderjyske Krigsfanger opholdt sig, blev der iøvrigt gjort meget for disse Danskere. Den største Indsats ydede dog nok Professor Paul Verrier, der var Professor i nordiske Sprog ved Universitetet i Sorbonne. Men han var desuden en Kender og Elsker af den sønderjyske Sag, og han arbejdede selv med som faa. Hans Kendskab til Slesvig var enestaaende. Saaledes var han inde i hver Egns Historie, kendte alle fremtrædende Mænd. Og hans Kærlighed til denne danske Landsdel fik ham til at arbejde utrætteligt for Fangernes Vel; han fik dem samlet i en særskilt Lejr for Sønderjyder, nemlig Aurillac, og han skaffede dem Bøger og Korrespondance. Denne Professor Verrier blev en personlig Ven af Simon Thyssen, og i et stort Værk, Professoren har skrevet en Del i om Sønderjylland, omtaler han ogsaa Simon Thyssen. Skønt denne kun var almindelig Krigsfange som alle andre, har han dog været en af de mest fremtrædende, fordi han talte det franske Sprog saa godt. Derigennem knyttedes Forbindelsen med Professor Verrier, der skaffede ham en foretrukken Stilling, idet han kom ud af Fangelejren og fik Lov at leve helt frit og tage Del i Livet, som det formede sig i Frankrig. Det sidste Aar af Krigen var Simon Thyssen næsten hele Tiden i Paris, og derfra sendte han Artikler hjem til danske Aviser. Det kom ham saaledes til Gavn, at han var Journalist, og derigennem var han med til at danne Forbindelsen mellem Danmark og Frankrig i en Tid, hvor Verden var i Ulave.

Men endelig 1918 kom Freden. Simon Thyssen skriver i et Brev:

Fred paa Jorden! Guds Navn være lovet! Hvor har vi ikke meget at takke Gud for. Nu kan vi vente, at alle undertrykte Nationer vil blive frie, de Lande og Befolkningsdele, som saa grusomt blev skændede 1914 og følgende Aar, vil faa fuld Oprejsning. De skyldige og den skyldige Nation vil blive straffede for saavidt som de ikke allerede er det.

Magt er ikke mere Ret; deraf følger, at en ny og bedre Tid vil oprinde. Utrolige Summer af Heltemod har det kostet at komme saa vidt. Vi skylder Menneskehedens Forsvarere en uforglemmelig Taknemlighed; vi Danske især ogsaa dem af vore Landsmænd, som har kunnet og har kæmpet for den retfærdig Sag. Nu vil det ogsaa rigtig vise sig, at vore Fædres Blod ikke flød forgæves i 1864.

Mine kære Forældre, hvor er vi nu ikke glade og Gud taknemlige for snart igen at kunne samles derhjemme under Dannebrog! Jeg oplevede den store Dag i Paris. Kl. 11 om Formiddagen den 11. November begyndte Kanonerne at tordne og Kirkeklokkerne at ringe; alle vidste i samme Nu, at den frygtelige Krig var til Ende, at Frankrigs og Menneskehedens Sag havde sejret. Næsten alle Vinduer var flagsmykkede i Løbet af en halv Time. Befolkningen grebes af en vild Jubel, der gav sig saa mangfoldige Udtryk, at det er umuligt at beskrive dem. Boulevarderne og Gaderne var sorte af Mennesker, der sang og larmede i alle Toner og i mange forskellige Sprog. Mænd og Kvinder, Unge og Gamle, Civil- og Militærpersoner, Hvide og Sorte slog Kredse og dansede omkring paa Asfalten. Krigen var endt, lad os haabe for bestandig. Tyskland slaet, Bismarcks Værk tilintetgjort saa grundigt, som vi kan ønske det. Verdenshistoriens afskyeligste Komplot mislykkedes. - -

Slægten Thysen

Vive la France! Leve Danmark!

Leve de frie Nationers Forbund!

Simon Thysen havde som nævnt faaet en Særstilling frem for andre Krigsfanger, idet han gik helt fri. Og gennem de Forbindelser, han havde faaet med indflydelsesrige franske Personer, kom han til at holde en Tale ved Fredsforhandlingerne. Da det sønderjyske Spørgsmaal kom til Behandling, faldt det i hans Lod at give en Forklaring af Slesvigs Stilling. Og den 26. Januar 1919 talte Simon Thysen ved Fredskonferencen i Versailles for en Forsamling der. Talen, der blev holdt paa ulasteligt Fransk, begyndte han saaledes:

„Mine Damer og Herrer! Det er mig som Slesviger en stor Ære og en stor Glæde at have Lejlighed til at udtrykke Slesvigernes Følelser over for en fransk Tilhørerkreds. Jeg beder Dem bære over med mit Fransk.

Mine Damer og Herrer, den store Dag, vor Genforeningsdag med Danmark er nær; den Dag, vi næppe havde vovet at haabe paa for blot fem Aar siden.”

Simon Thysen gav saa en længere Skildring af de slesvigske Forhold helt fra 1864 og i Tiden under Verdenskrigen; han sluttede sin Tale med disse Ord:

„Slesvigernes Haab blev tændt paany ved Krigens Begyndelse; de første Uger blev fulde af Ængstelse. Men efter den straalende franske Sejr ved Marne var der næsten Sikkerhed. Befrielsen for det forhadte Aag skimtedes ved Enden af Lidelsen. Nu er den straalende Dag ganske nær. Den er endnu ikke kommet som for Alsace-Lorraine. De tyske Arbejder- og Soldatteraad har endnu Magten hos os. Der er genoprettet en vis Frihed. Presse og Møder kan drøfte Genforeningen med Danmark. Men den onde tyske Tro har slet ikke abdiceret, Slesvigerne bør paatvinge sig en vis Tilbageholdenhed, hvad angaar deres Følelser over for Frankrig og den sejrende Entente. Fredskonferencen vil snart træffe Bestemmelse og de sidste tyske Undertrykkere blive fordrevet. Vi ved, at vor Befrielse helt og holdent skyldes Ententens Sejr. Vor Taknemmelighed kan først give sig til Kende efter Befrielsen. Saa vil vi overbringe en straalende Hyldest til Frankrig, vor gamle Ven og Beskytter, som efter 1864 var den første Magt, der anerkendte, at det slesvigske Spørgsmaal ikke var endeligt afgjort ved den tyske Erobring. Vi vil takke de heltedige, franske Soldater, deres trofaste Allierede i den engelske Hær og Flaade, alle disse tapre og beundringsværdige Krigere, belgiske, serbiske, italienske og amerikanske, de sidstankomne, men ikke mindst fortjentsfulde, alle dem, som har kæmpet og ofret deres Liv for Menneskehedens Sag. Vi takker ligeledes de russiske og rumænske Soldater, som før det bolschevikiske Forræderi har kæmpet som Helte, vi takker endelig de Danskere, som har ladet sig indrullere og har kæmpet i de allierede Hære.

Taknemmelighedens evige Baand har for Fremtiden knyttet os til Frankrig og Ententens sejrende Nationer”.

Talen blev senere udgivet i sin Helhed paa Fransk.

Simon Thysen fik saaledes Lov til at udføre sin lille Del af det Arbejde, som Fredsslutningen krævede. Gennem ham fik en sønderjysk Røst Lejlighed til at lade sig høre i Versailles paa det Tidspunkt, da de store Statsmænd skulde træffe Beslutning ogsaa om Slesvigs Fremtid. Gennem sin Redegørelse for de sønderjyske Forhold lykkedes det ham efter Evne at øve sin Indsats for, at det evige Grænsespørgsmaal i Slesvig kunde blive løst paa en god Maade. Det var jo dog noget ret enestaaende for en almindelig ung Sønderjyde at komme til at tale for en fransk Forsamling, saaledes som det blev Simon Thysen til Del.

Slægten Thyssen

Efter Hjemkomsten til Danmark tog han ivrigt Del i Genforeningsforberedelserne; han rejste rundt omkring og holdt Foredrag. I disse Aar gik han stærkt op i det Arbejde, der blev gjort for at faa Europa i Lave igen, og særlig var hans Opmærksomhed, selvfølgelig henvendt paa Nordslesvigs Genforening med Danmark. - Endnu i Begyndelsen af Verdenskrigen havde Simon Thyssen tænkt paa at rejse til Amerika, men dengang han lagde de Planer, havde han ikke regnet med en fire Aars Krig og en Genforening i 1920. Han kom nu aldrig til Amerika, men fortsatte sin Journalistvirksomhed, idet han blev ved med at sende Artikler fra Frankrig hjem til danske Blade. Ret længe kunde Simon Thyssen dog ikke blive i Danmark, da han var kommet hjem i Genforeningstiden. Han følte sig draget mod Frankrig, hvor han havde tilbragt saa lang Tid, og derfor rejste lian derned igen.

I Paris havde Simon Thyssen ogsaa faaet Forbindelse med en Del andre indflydelsesrige Franskmand foruden den allerede nævnte Professor Verrier. Det var -Mennesker, der alle nærede varm Interesse for det nordslesvigske Spørgsmaal, og blandt dem var ogsaa Madame de Quirielle. Hun gik stærkt op i det sønderjyske Grænsespørgsmaal - den samme Sag, som ogsaa Simon Thyssen arbejdede for i Tiden før Genforeningen, og saa stærk Tilknytning havde hun til ham, at hun efter 1920 vilde besøge hans Hjem i Aaved, da hun en Gang kom til Danmark. Simon Thyssen selv var ikke hjemme dengang; han var allerede i Frankrig igen, og i Foraaret 1921 skrev Madame de Quirielle, at hun vilde komme til Frifelt med Amtsbanen en bestemt Dag. Det var en sjælden Fest for Aaved med dette franske Besøg, og Hans Thyssen havde indbudt en Del af Egnens Danske til Festen. Der var ogsaa beredt den franske Dame en smuk Modtagelse; det franske Flag vajede paa Gaardens Flagstang, og der var en Flagallé og Guirlander fra Gaarden ned til Vejen. Madame de Quirielle kom til Middag, og om Eftermiddagen samledes der saa en Del indbudte fra Egnen til en lille Fest, hvor der blev holdt en Del Taler. Allerede samme Dag rejste Madame de Quirielle bort igen, men i de følgende Aar holdt hun Forbindelsen med Simon Thyssen og hans Familie vedlige.

Da Simon Thyssen vendte tilbage til Frankrig igen, fik han en Tid Ansættelse paa et Kontor; men af større Vigtighed og Interesse for ham var dog hans Virksomhed som Korrespondent for danske Blade. Allerede før Verdenskrigen havde han sendt Breve hjem til „Dannevirke“, naar han var paa Udenlandsrejse, og nu efter 1920 havde han ogsaa Tilknytning til danske Aviser, som han skrev hjem til. For Eksempel skrev han til „Politiken“ i København og blev ved dermed i hvert Fald til faa Aar før sin Død. Det er iøvrigt karakteristisk for Simon Thyssen, at han ikke hørte til de Mennesker, der kunde slaa sig ned og leve et roligt og stilfærdigt Liv; han kunde ikke slaa sig til Taals med det, han nu havde naaet. For det første havde han en uimodstaaelig Lyst til at læse og lære; det gjaldt i Særdeleshed Sprog, og efterhaanden beherskede han vistnok syv Sprog. De Fremmedsprog, han talte, havde han lært sig paa egen Haand og ved at rejse rundt i paagældende Land. Saaledes lærte han foruden de allerede nævnte Sprog for Eksempel Spansk. Og saa havde han Udlængsel i sig; han skulde ud at se noget, og de færreste har oplevet at rejse saa meget rundt i Europa som han. Paa disse Rejser var han nøjsom og sparsommelig, og selv om det ikke var saadan, at han havde ubegrænsede Pengemidler til sin Raadighed, kom han i Tidens Løb vidt omkring. Han var i Aarene efter 1920 meget ofte paa Rejse rundt i Europa. Snart var han i Italien og snart i London, snart var han i Spanien og snart paa Rejse rundt i selve Frankrig. Og det skete, at han tog en Tur paa Kryds og Tværs gennem Danmark.

I 1925 blev Simon Thyssen gift med en fransk Dame, og han endte som Hotelforpagter i Lyon. Hustruen har paa en dygtig Maade forstaaet at hjælpe Simon Thyssen, og efter hans Død har hun klaret det selv og samtidig sørget for deres to Børns Uddannelse. Den anden Ver-

Slægten Thyssen

denskrig ramte ogsaa dem i 1940, og selv om de slap med en stærk Rationering i de første Krigsjaar, saa fik de dog siden Krigens Uhygge at mærke.

Nuværende Amtsskolekonsulent Nicolai Svendsen er en af dem, der bedst har lært Simon Thyssen at kende, og ved hans Død skrev Nicolai Svendsen en smuk Nekrolog, som jeg synes, jeg maa bringe i sin Helhed, selv om jeg ikke undgaar Gentagelse af enkelte Ting. „En sønderjysk Skæbne" satte Nicolai Svendsen som Overskrift over den følgende Mindeartikel den 31. Marts 1937:

Paa „Boulevard des Brotteaux" i Lyon, Frankrigs næststørste By ligger „Hotel du Bugy". Skiltet beretter, at Ejerens Navn er Simon Thyssen. Det danske Navn lyder mærkeligt i Forbindelse med Omgivelserne, og mærkelig er ogsaa den Mands Skæbne, som bar det; thi nu er han ikke mere. En Sommerdag i 1910 saa jeg ham for første Gang.

Paaskedags Middag forkyndte den danske Radio, at Simon Thyssen var afgaaet ved Døden, 45 Aar gammel.

Mange vil spørge: Hvem var Simon Thyssen, og hvilken Betydning har han haft? — Svaret kan i Korthed lyde saaledes: Simon Thyssen var en sønderjysk Bondesøn, som ved Skæbnens underfulde Spil i de bevægede Aar under Verdenskrigen kom ud at staa de store Afgørelser paa nært Hold og som dansk Sønderjyde fik en lille Mission at udføre ude i den store Verden paa et Tidspunkt, da andre, der syntes kaldet dertil, ikke var i Stand til at bringe vort nationale Spørgsmaal ind i den offentlige Diskussion.

Hvor Brøns Aa mellem brune Banker snor sig gennem et goldt Hedelandskab frem mod den flade, grønne Marsk og Vadehavet, ligger ret afsides hans Fødegård i den lille Landsby Aaved i Vodder Sogn. Hans Hjem var præget af dansk Flid, Nøjsomhed og gammeldags Sæd og Skik. Simon Thyssen hørte til de unge, som i Aarhundredets Begyndelse blev grebet af Folkekampens Betydning og selv søgte en Plads i de kæmpendes Rækker i Stedet for at løfte Slægtsarven ved Bondebruget derhjemme.

Jeg ser ham endnu staa foran mig, denne lidt duknakkede Skikkelse, noget tung af Tankegang og Tale og med et drømmende Blik, da han spurgte, om jeg vilde uddanne ham til Journalist. Belært af adskillig Erfaring skildrede jeg for ham en dansk Pressemands Tilværelse under preussisk Herredømme som en tornefuld Vej. Men han lod sig ikke afvise, og saa begyndt i nævnte Aar hans Læretid paa „Dannevirke"s Kontor i Haderslev. — Simon Thyssen var ikke den fødte Journalist. Hans reflekterende Natur egnede sig ikke til hurtig Indstilling over for en given Situation, selv om end hans Tankerigdom og klare Omdømme var værdifulde Evner, naar han i Ro og Mag fik Lov til at samle sig om Behandlingen af et Emne, men dertil var der sjældent Lejlighed. Han benyttedes en Del som Referent, og han bearbejdede til Eksempel gamle Urmager Marcussens Beskrivelse af Rødding By og Sogn, som aftryktes i „Dannevirke".

Imidlertid indsaa han selv efter nogen Tids Forløb Nødvendigheden af en videre Uddannelse, og han tog derfor paa Askov Højskole, et Ophold, der blev af varig Værdi for ham. Han vendte tilbage til Redaktionskontoret, opfyldt af Udlængsel og talte meget om at rejse til Amerika for at blive Præst for en dansk Menighed. Men Kærligheden til Hjemstavnens og Ansvarsfølelsen over for Danskhedens Sag holdt ham tilbage. - Paa maa og faa tog han til Skotland, hvor han fik Plads paa et Par Bøndergaarde som Tjenestekarl - for at lære Sproget. Med et vist tørt Lune fortalte han senere om sine Oplevelser derovre. De skotske Bønder var mest talt forundrede og mistroiske ved at se den fremmede Karl sidde fordybet i Læsning og sproglige Studier. Han var dem for aparte, og derfor blev Lejemaalet ingen Steder af lang Varighed.

Efter Hjemkomsten blev han udtaget til preussisk Soldat. Før Indkaldelsen fik han Lyst til engang i Sommeren 1912 at ledsage mig paa en Rejse til Holland. Her skiltes vore Veje.

Slægten Thyssen

Simon Thyssen rejste videre til London, hvor han opholdt sig nogle Uger, og herfra tog han til Paris for at sætte sig ind i franske Forhold. De Rejsebrevne, han sendte hjem til Bladet, vidnede heri om betydelig Modenhed og et større Udsyn, end man kunde vente sig af en ung Mand i hans Alder. -

I Efteraaret 1912 mødte Simon Thyssen som preussisk Værnepligtig paa Kasernen i Bremen. Der gik det ham til at begynde med som i Skotland, at hans Foresatte ikke rigtigt kunde forstaa denne mærkelige Soldat, der filosoferede og studerede i sin knapt tilmaalte Fritid. I Eksercits og andre militære Forhold skal han aldrig have drevet det ret vidt. Men Officerne lagde Mærke til ham, og han nød tilsidst en vis Yndest hos de højere Befalingsmænd. Da Krigen brød ud, hørte hans Kompagni til de Regimentter, som først faldt ind i Frankrig. Engang - der var vistnok ikke gaaet ret mange Uger — sendtes han med en lille Deling ud paa Patrouille-Tjeneste. Simon Thyssen og hans Kammerater tog, efter hvad der fortælles, Sagen med stor Sindsro. I Stedet for at spejde i Landskabet slog de sig ned i en fransk Bondegaard, hvor Konen serverede, hvad Flusct formaaede for de ubudne Gæster, som under Thysens Ledelse optraadte med Takt og Forstaaelse af Situationen. Idyllen blev pludselig forstyrret ved, at en af Soldaterne raabte: Franskmandene, mens andre greb efter Bøssen, som de havde sat fra sig. Udenfor myldrede det med Franskmand i overlegne Skarer. - I dette Øjeblik var Simon Thyssen straks klar over Situationen. Han forklarede, at al Modstand var til ingen Nytte, og skyndte sig ud for at tage mod den franske Officer, over for hvem han opgav Tallet paa den lille Flok derinde og meddelte, at de var rede til Overgivelse, hvorefter han tilføjede, at han selv var dansk. Franskmanden tog det første til Efterretning, men stillede sig noget uforstaaende med Hensyn til den anden Meddelelse, indtil en dansk Officer, som gjorde Tjeneste i den franske Armé og som tilfældigvis var i Nærheden, kom til Stede og forklarede Sammenhængen.

Hjemme i Aaved nærede man imidlertid Bekymring for Simons Skæbne. Han var meldt savnet, og der hengik en Rum Tid, før man hørte fra ham. En Dag fik jeg Besøg af hans Far, som fra Frankrig over Danmark havde modtaget et Billede med tre Personer, fotograferet i en stor fransk By. Den ene af dem var Simon, som tilsyneladende befandt sig i bedste Velgaaende - saa vidt jeg husker i Civil. Den anden var den ansete Professor Paul Verrier. Den tredie kendte jeg ikke; men jeg kunde nu give hans Paarørende den Forsikring, at de næppe behøvede at være bange for Sønnens Skæbne.

Der er mig ikke noget bekendt vedrørende Enkelthederne i Simon Thysens Virksomhed i Frankrig under Krigen. Saa vidt jeg kan skønne, lykkedes det ham ved Hjælp af sine Sprogkundskaber og sit Kendskab til større Forhold at opnaa en Særstilling som dansk og paa dette Sted, hvor de allierede Landes Statsmænd allerede var i Færd med at forberede et nyt Landkort over Europa, at sprede Oplysning om den lille Landsdel, der var hans Hjemstavn. Jeg henholder mig bl. a. til et Telegram til „Berlingske Tidende“, hvori det hed, at Simon Thyssen havde holdt Foredrag i Paris paa et ulasteligt Fransk om det sønderjyske Spørgsmaal.

Da Krigen var forbi, meldte Simon Thyssen sig atter til Tjeneste herhjemme. Han deltog i Genforeningsarbejdet og holdt i Tiden, der fulgte efter, oplysende Foredrag om Frankrig, ligesom han i nogle Aar vedblev at sende Skildringer dernede fra til den sønderjyske Presse. Hans Hjerte hang ved Frankrig; det blev hans andet Fædreland. — Han forsøgte sig som Forretningsmand i Paris og havnede endelig som Hotelejer i Lyon. Han havde opnaaet fransk Indfødsret og giftet sig med en fransk Dame. I Frankrig vilde han leve og dø. Alt for tidlig efter menneskelig Beregning er det sidste Ønske gaaet i Opfyldelse.

- Men selv om han end levede langt borte fra det Sted, hvor han var født, bevarede han sin Ungdoms Kærlighed til sin Hjemstavn. Han fulgte med i stort og smaat af, hvad der fore

Slægten Thysen

gik her. Simon Thysens Levnedsløb, som her kun har kunnet skildres i faa og langt fra udtømmende Træk, er Beretningen om en ung Sønderjyde fra Tiden før Verdenskrigen, Manden med

den store Udlængsel, der gribes af Eventyret, men under alle mærkelige Hændelser bevarer sin danske Natur og efter Evne under sære Omskiftelser i det Fremmede søger at tjene den Sag,

han som Yngling viede sine Kræfter til.

Der er langt fra Aaved til „Boulevard des Brotteaux" i Lyon; men stadig gik hans Tanker tilbage til den lille Landsby ved Brøns Aa.